

Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarı Piyasa Analizi

Kamuoyu Görüşlerini İçeren BTHK Taslak Raporu

Ref: 2019/PA8-V2.0

İçerik

İçerik.....	1
1. Giriş	2
2. Rapor Kapsamında Değerlendirilen Hizmetler ve Perakende Ses Pazardaki Genel Durum	4
2.1. Rapor kapsamında değerlendirilen hizmetler.....	4
2.2. Perakende ses pazarındaki genel durum.....	5
3. İlgili Pazar Tanımı	10
3.1. Perakende sabit ses pazarı	10
3.2. Toptan sabit ses pazarı	11
4. Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarında Düzenleme Gereksinimi	16
5. Rekabet Değerlendirmesi	18
5.1. Rekabet Değerlendirme Yaklaşımı	18
5.2. Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarında Rekabet	19
5.2.1Mevcut Rekabet Yapısı	19
5.2.2Potansiyel Rekabet Yapısı.....	19
5.2.3Dengeleyici Alım Gücü	19
5.3. EPG Sonucu.....	20
6. Önerilen Yasal Değişiklikler.....	21
6.1. Mevcut Yapının Gözden Geçirilmesi.....	21
6.2. Öneriler	25
7. Sonuç.....	27
EK 1: Kamuoyu Görüşü Soruları	28

1. Giriş

Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu (bundan sonra 'Kurum' olarak adlandırılacak) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Elektronik haberleşme sektörünü düzenleme ve denetleme fonksiyonunun bağımsız bir idari otorite tarafından yürütülmesi amacıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'nin 29 Aralık 2011 tarihli yirmi dördüncü birleşiminde oybirliğiyle kabul olunan "Elektronik Haberleşme Yasası" (bundan sonra 'Yasa' olarak adlandırılacak) çerçevesinde kurulmuştur.

Kurum, Yasa'nın 34'üncü Maddesinin 7'nci Fıkrasında belirtilen *"İlgili piyasaların tanımlanmasını, piyasa analizlerinin yapılmasını ve uygun ve orantılı düzeltici tedbirlerin belirlenmesini içine alan piyasa inceleme süreci, Kurum tarafından, en az iki yılda bir veya ihtiyaç hissedildiğinde yapılır"* hükmü çerçevesinde "Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazar¹ Analizi" çalışmasını güncellemek üzere görevlendirilmiştir.

Yine Yasa'nın 33'üncü Maddesinin 3'üncü Fıkrasında *"KKTC'de Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerle tutarlı düzenleyici uygulamalar geliştirilmesini ve bu Yasanın söz konusu ülkelerdeki eşdeğer mevzuatın uygulanmasıyla tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla bu ülkelerin ilgili düzenleyici makamlarıyla iş birliği yapar."* ibaresi geçmektedir. Bu çerçevede Kurum, Avrupa Birliği'nin çağrı sonlandırma ücretleri ve pazar analizi uygulamalarını dikkate alır ve örnek uygulama olarak değerlendirir. Benzer bir diğer ibare "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci Maddesinin 6'ncü Fıkrasının (Ç) bendinde Kurum'un sonlandırma ücretlerini Avrupa Birliği üyesi ülkelerin uygulamalarını, uygun olduğu ölçüde dikkate alarak belirleyebileceği ve/veya üst sınır koyabileceği belirtilmektedir.

Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 9'uncu Maddesinin 7'nci Fıkrasında *"Kurum piyasa analizlerine yönelik olarak, en az 30 (otuz) iş günü süre vermek suretiyle Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşünü almak zorundadır. Kurum, piyasa analizlerine yönelik Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşü alınmasına ilişkin dokümanları, Rekabet Kurumu ve kamuoyu görüşleri sonrası değerlendirmeleri içeren dokümanları ve piyasa analizleri sonucunda getirilen yükümlülükleri ihtiva eden nihai piyasa analizi dokümanlarını internet sitesinde yayımlar"* ifadesine yer verilmektedir.

Yapılan işbu ilk tur piyasa analizi kapsamında, Kurumumuz tarafından hazırlanan Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Piyasa Analizi (Kamuoyu Görüşlerinin Alınmasına İlişkin Belge) kamuoyu görüşlerinin alınabilmesini teminen 19/03/2019 – 03/05/2019 tarihleri arasında Kurum internet sitesinde yayımlanmıştır. Bu zaman zarfında söz konusu dokümana ilişkin olarak Rekabet Kurulu ve Kıbrıs Mobile Telekomünikasyon Ltd.'den (Kuzey Kıbrıs Turkcell) görüşler gelmiştir. Söz konusu görüşlerin

---

¹ Rapor kapsamında geçen "pazar" ve "piyasa" kavramları eşanlamlı olarak kullanılmaktadır.

değerlendirilmesinin akabinde işbu Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarı Piyasa Analizi (Kamuoyu Görüşlerini İçeren Belge) hazırlanmıştır. Kuzey Kıbrıs Turkcell tarafından kamuoyu görüşüne ilişkin Kurumumuza iletilen bildirimde, Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarı Piyasa Analizi detaylı bir şekilde incelenmemiş olup, benzerlikler arz eden konularda Mobil Çağrı Sonlandırma pazarına ilişkin yapılan değerlendirmelerin genel olarak geçerli olduğu belirtilmiştir.

Kamuoyu görüşlerini içeren bu piyasa analizi belgesi, aşağıdaki bölümlere ayrılmıştır:

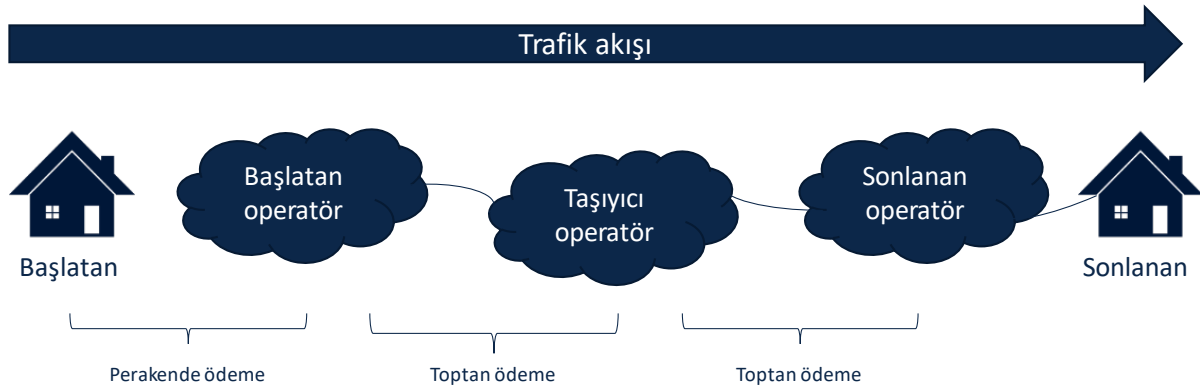
- ▶ Bölüm 2, rapor kapsamında değerlendirilecek olan sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarı ve bu pazardaki genel durum;
- ▶ Bölüm 3, ilgili pazar tanımları kapsamında ele alınacak ürün/hizmetlerin coğrafi boyutu ve söz konusu pazarı teşkil edebilecek ürün/hizmetlerin ikame edilebilirliği;
- ▶ Bölüm 4, sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında düzenleme gereksinimine ilişkin değerlendirmeler ve üçlü kriter testi;
- ▶ Bölüm 5, ilgili pazarın analiz edilmesine yönelik yaklaşımlar ve söz konusu pazarda etkin rekabetin bulunup bulunmadığına ilişkin görüşler;
- ▶ Bölüm 6, sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcısına getirilen mevcut yükümlülükler ve önerilen yasal değişiklikler,
- ▶ Bölüm 7, sonuç.

2. Rapor Kapsamında Değerlendirilen Hizmetler ve Perakende Ses Pazardaki Genel Durum

2.1. Rapor kapsamında değerlendirilen hizmetler

Avrupa Komisyonu'nun 2003 yılında yayımlanan Tavsiye Kararında² 9 no'lu pazar "Sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarı" olarak tanımlanmaktaydı. Komisyonun 2014 yılında yayımlanan yeni Tavsiye Kararında³ ise sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarı toptan pazarlar içerisinde ilk sırada yer almaktadır.

Sabit telefon hizmetinin gerçekleştirilmesi için işletmeciler tarafından müşterilere sunulan hizmetler, trafiğin birden fazla şebeke üzerinden geçmesini gerektirebilmektedir. Farklı şebekeler arasında trafiğin taşınabilmesi için aşağıdaki Şema 2-1'de görüldüğü gibi işletmecilerin birbirlerinden çağrı başlatma, çağrı taşıma ve çağrı sonlandırma hizmeti satın almalarına ihtiyaç duyulabilmektedir.

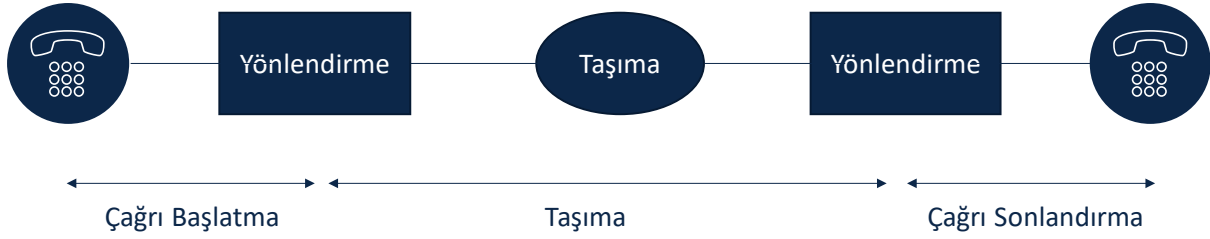
Şema 2-1: Sabit şebekede trafik akışı [Kaynak: Axon Consulting]

Sabit telefon hizmeti, işletmecilere ait her türlü sabit elektronik haberleşme şebekesi ve altyapısı üzerinden her türlü teknolojiyi kullanarak kullanıcılara il içi, iller arası ve/veya uluslararası telefon hizmeti dâhil olmak üzere temel ve katma değerli telefon hizmetlerinin sunulmasıdır. Sabit şebekede çağrı sonlandırma iki şekilde olabilir:

- Sabit şebekeden sabit şebekeye

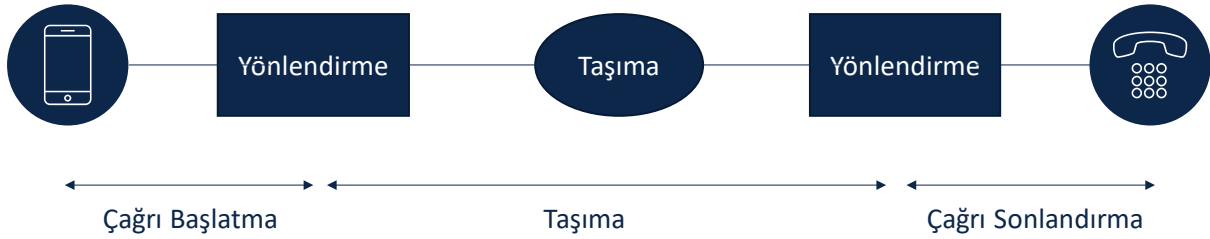
² Commission Recommendation of 11 February 2003 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2003/311/EC.

³ Commission Recommendation of 9 October 2014 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services.

Şema 2-2: Sabit şebekeden sabit şebekeye doğru çağrı [Kaynak: Axon Consulting]

► Mobil şebekeden sabit şebekeye

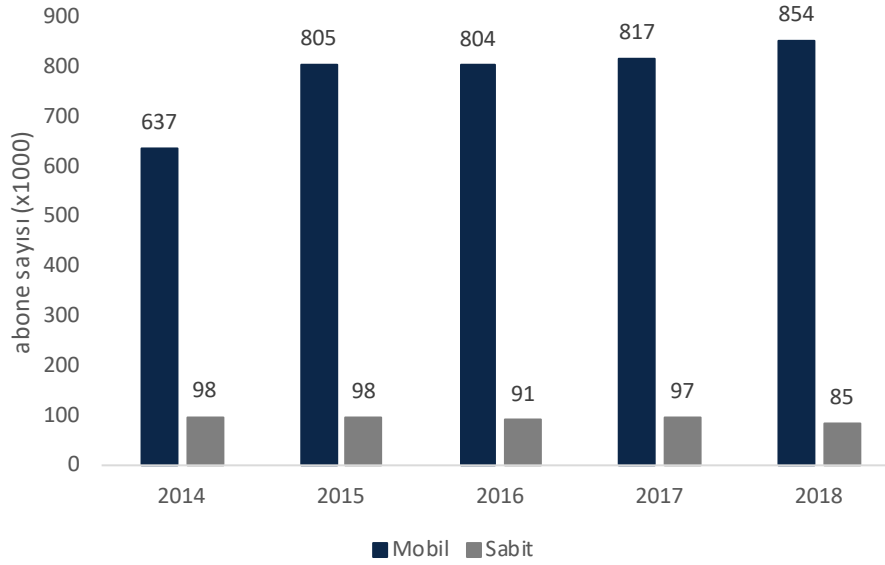

Şema 2-3: Mobil şebekeden sabit şebekeye doğru çağrı [Kaynak: Axon Consulting]

İşbu belgede söz konusu hizmetlerden sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmeti incelenecek olup, müteakiben anılan hizmete ilişkin ilgili pazarda EPG'ye sahip işletmeciler ile bu işletmecilere getirilecek yükümlülükler tespit edilecektir.

2.2. Perakende ses pazarındaki genel durum

KKTC'de iki tanesi mobil (Turkcell Kuzey Kıbrıs ve KKTC Telsim) ve bir tanesi sabit (Telekomünikasyon Dairesi) olmak üzere toplam üç haberleşme sağlayıcısı bulunmaktadır. Aşağıdaki Şema 2-4'te bu sağlayıcıların mobil ve sabit toplam abone sayıları gösterilmiştir.

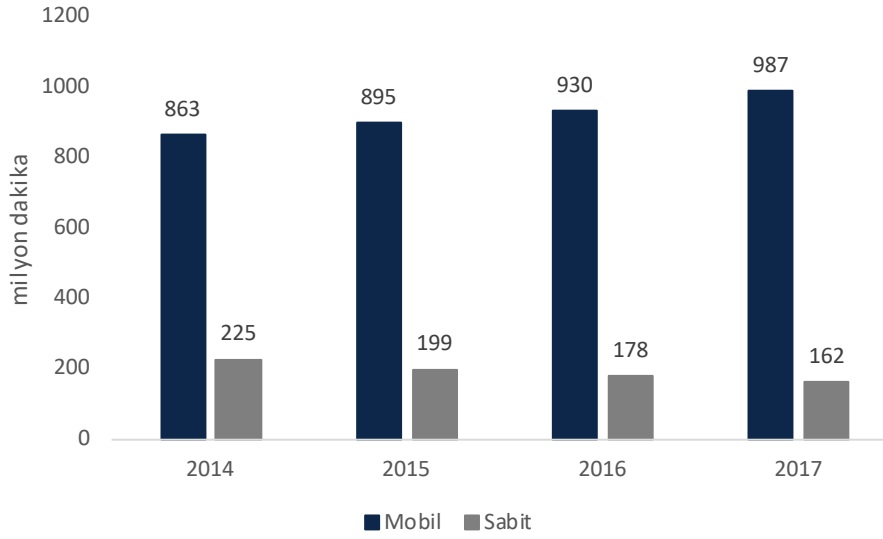
Şema 2-4: 2014-2018⁴ dönem sonu abone sayısı [Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu]

Yukarıda görüleceği üzere 2014-2018 döneminde sabit abone sayısı azalan bir eğilim gösterirken, mobil abone sayısı artan bir eğilim göstermiştir.

Aşağıda takip eden Şema 2-5'te ise 2014-2017 döneminde sabit ve mobil şebekelerden diğer yurt içi sabit ve mobil şebeke yönlerine doğru başlatılmış ve gerçekleştirilmiş aramalar (bundan sonra 'giden trafik' olarak adlandırılacak) özetlenmiştir.

---

⁴ 2018 verileri üçüncü çeyrek itibariyledir.

Şema 2-5: 2014-2017 yılları mobil ve sabit toplam giden trafik⁵ [Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu]

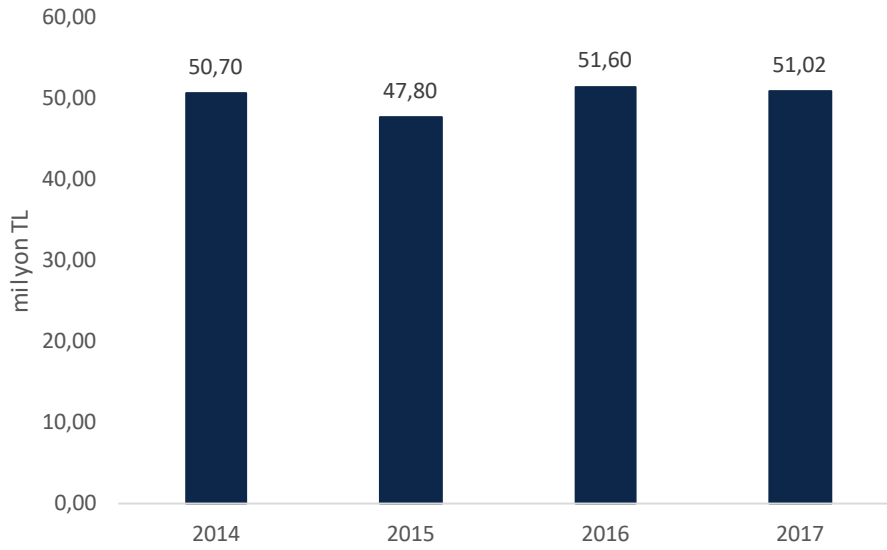
Giden çağrılar sabit şebekede 2014-2017 döneminde 225 milyon dakikadan 162 milyon dakikaya düşmüştür. Bunun karşılığında, mobil şebekedeki toplam giden trafik aynı dönemde 124 milyon dakika artarak 987 milyon dakika olmuştur. Dolayısıyla, bir önceki Şema 2-4'te gözlemlenen abone sayılarında yıllar içerisindeki azalış ve artışlarla paralel olarak mobil ve sabit şebekelerdeki toplam giden trafik de aynı yönlerde değişmiştir.

Sabit haberleşme sağlayıcısının gelir dağılımı ve gelir bazında pazar payı

Telekomünikasyon Dairesi Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren, sabit telefon hizmeti veren tek haberleşme sağlayıcısıdır ve hem gelir hem de abone sayısı bakımında KKTC sabit telefon hizmetleri pazarında %100'lük pazar payına sahiptir. Telekomünikasyon Dairesi'nin 2014-2017 yılları arasındaki toplam gelirleri Şema 2-6'da gösterilmektedir.

⁵ 2018 giden trafik verileri üçüncü çeyreğin sonuna kadar olduğu için 2018 yılı bu gösterime dahil edilmemiştir.

Şema 2-6: Telekomünikasyon Dairesi 2014-2017 yıllarındaki toplam gelirleri⁶ [Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu]

Kuruma iletilen son verilere göre, Telekomünikasyon Dairesi'nin 2017 yılında toplam 51,0 milyon TL gelir elde etmiştir. Telekomünikasyon Dairesi'nin yıllık toplam gelirleri, son yapılan pazar analizinden bu yana dalgalı bir trend gösterse de keskin inişler ya da çıkışlar göze çarpmamaktadır.

Bu veriler neticesinde, sabit telefon hizmetlerinin kullanımı, mobil penetrasyonunun artması ve internet şebekesi üzerinden yönetilen ses hizmetlerinin (VoIP vb) gittikçe yaygınlaşması ile giderek azalmaktadır. Sabit telefon hizmetlerine ilişkin trafik ve abone miktarlarının aşağı yönlü trendinin önümüzdeki yıllarda da devam edebileceği öngörülmektedir.

VoIP ve OTT gibi uygulamaların sabit ses pazarına etkisi

VoIP⁷ servisleri ve aralarında popüler Whatsapp, Skype gibi uygulamaların da bulunduğu OTT⁸ servisleri ile ses iletişiminin kullanımının dünyada genel olarak arttığı bir gerçektir. Özellikle, akıllı telefon penetrasyonu arttıkça OTT uygulamalarının kullanım yaygınlığının da artması beklenmektedir. Kurumumuz bu servislerin artışının geleneksel sesli arama trafiki hacminin üzerinde etkisi olacağını farkındadır. Fakat, haberleşme sağlayıcılar kendi abonelerine yapılan çağrılarının sona ermesi hususunda tekel olmaya devam edeceğinden bu durum pazardaki temel yapısal sorunu değiştirmez.

⁶ 2018 gelir verileri üçüncü çeyreğin sonuna kadar olduğu için 2018 yılı bu gösterime dahil edilmemiştir.

⁷ Voice Over Internet Protocol

⁸ Over the top

Bu bağlamda, mobil ve yönetilen⁹ VoIP gibi sabit telefon hizmetlerine alternatif olabilecek hizmetlerin kullanımının ilgili pazarda yeterli bir baskı unsuru oluşturmayacağı düşünülmektedir.

---

⁹ Yönetilen VoIP, ses hizmeti ile beraber erişim, numaralama ve ara bağlantı hizmetlerini sağlayan servis sağlayıcıların sundukları ses hizmetlerini kapsar

3. İlgili Pazar Tanımı

Bu rapordaki pazar analizi çalışmasında değerlendirecek KKTC'deki toptan sabit ses pazarını tanımlamadan önce, tüm sabit ses pazarını bütünsel bir bakış açısı ile irdelemek ve perakende sabit ses pazarı ile toptan sabit ses pazarı arasındaki ilişkiyi daha iyi açıklamak için öncelikle perakende sabit ses pazarından bölüm 3.1'de bahsedilmiş, toptan sabit ses pazarının tanımı ve tanımlanan pazar içerisinde dahil edilecek servislerin analizi bölüm 3.2'de ele alınmıştır.

3.1. Perakende sabit ses pazarı

KKTC'deki perakende sabit telefon hizmetleri pazarında erişim ve çağrı başlatma servisleri beraber sunulmaktadır. Sabit çağrı başlatma, bir önceki bölümde (bkz. Bölüm 2) belirtilmiş olan çağrı başlatma, çağrı sonlandırma ve çağrı geçişi de dâhil olmak üzere perakende çağrı hizmetleri sağlamak için gerekli olan üç servisten biridir. KKTC'de, erişim ve çağrı başlatma hizmetleri tek ürün olarak son kullanıcılara sunulmaktadır.

Avrupa Komisyonu'nun, 2014 yılında yayımladığı tavsiye kararına göre sabit telefon hizmetleri pazarı sabit geniş bant pazarından ayrı bir pazar olarak kabul edilmektedir. İlgili pazar, mobil sesli telefon pazarından da ayrı olarak değerlendirilmektedir. Sabit pazara girmek isteyen mobil haberleşme sağlayıcıların sabit erişim ağ altyapı yatırımı yapması gerekeceğinden sabit telefon hizmetleri pazarına girmeleri önünde büyük engeller bulunur. Bu nedenle, sabit telefon hizmetleri sunan bir haberleşme sağlayıcısı 'geçici olmayan, küçük fakat belirgin bir fiyat artışı'¹⁰ uyguladığında arz yönlü ikame ihtimali çok azdır.

Kurumumuz yönetilen VoIP pazarını sabit erişim ve çağrı başlatma pazarıyla aynı kapsamda değerlendirirken, Skype, Whatsapp ve benzeri gibi yönetilmeyen VoIP / OTT uygulamalarını sabit erişim ve çağrı başlatma pazarının kapsamı dışında bırakır. Ayrıca, 2014-2018 yılları arasındaki xDSL kullanıcılarının sayısındaki düşüş (2014 yılında 20,7 bin olan aktif xDSL kullanıcı sayısı 2018 üçüncü çeyrek itibarıyla 18,6 bine düşmüştür) göz önünde bulundurulduğunda, VoIP uygulamalarının sabit ses hizmetleri pazarında etkisinin sınırlı olacağı düşünülmektedir.

Coğrafi Pazar Tanımı

İlgili 'coğrafi pazar' tanımı, pazarda sunulan ürün ve hizmetlerin arz ve taleplerinin gerçekleştiği, rekabet şartlarının yeterince homojen olduğu ve bitişik coğrafi bölgelerdeki şartların yeterli derecede farklı olması nedeni ile ayırt edilebilir nitelikte olduğu coğrafi alanı anlatmaktadır. Perakende sabit ses hizmetlerine talebin KKTC'nin farklı bölgelerinde önemli farklar gösterdiği gözlemlenmemektedir.

---

¹⁰ Small but Significant and Non-transitory Increase in Price (SSNIP)

Coğrafi pazarın sınırları, sabit telefon hizmetleri verilen KKTC pazarının bütünü ifade etmektedir. Bu bölge haricinde yer alan ve ayırt edilebilen farklılıklara sahip bitişik bölgeler ve özel bölgeler (askeri bölgeler) araştırma konusu içerisine dâhil edilmemektedir. Hukuki veya çevresel faktörler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde hizmet sunumunu etkilememekte olup, hizmet sunulması gereken bölge, tüm ulusal sınırları kapsamaktadır. Ayrıca; perakende hizmet fiyatları ülke içerisinde değişik alt coğrafi bölgelerde farklılıklar göstermemektedir. Raporun başında belirtilen ülke ve pazar özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda ve ilgili paydaşlarla olan görüşmeler dikkate alındığında, KKTC perakende pazarının bütünsel ele alınmasının daha doğru olacağına karar verilmiştir.

3.2. Toptan sabit ses pazarı

Sabit şebekede gündeme gelen söz konusu şebeke erişim hizmetleri, farklı şebekelere bağlı kullanıcılar arasında iletişim sağlanması amacı ile işletmecilerin birbirlerinden aldıkları hizmetleri ifade etmektedir. Söz konusu hizmetler, perakende müşteriler yerine, işletmecilerin birbirlerine sundukları hizmetler olması nedeni ile “toptan hizmetler” olarak tanımlanmaktadır.

Çağrı sonlandırma hizmeti, işletmecilerin birbirlerine sunmuş oldukları bir hizmet olduğu için toptan bir hizmettir. Tüm sabit haberleşme sağlayıcılar, şebekelerine yapılan aramaların sonlandırılmasından sorumludur ve çağrının sonlandığı haberleşme sağlayıcısının şebekesi dışındaki bir şebekede sonlanması teknik olarak mümkün değildir. Bu nedenle, tüm haberleşme sağlayıcılarının sesli aramaları kendi ağlarında sonlandırma konusunda tekel bir durumu vardır. Sonlandırma hizmetleri için pazar tanımı yapılırken ülkemizde geçerli olan Arayan Taraf Öder¹¹ prensibi göz önünde bulundurulmaktadır. Buna göre, çağrıyı başlatan tarafın çağrının tüm maliyetini karşılaması söz konusu olmaktadır.

İlgili Pazar Avrupa Birliği'nin 2007'de yayımlanan tavsiye kararında¹² “*Sabit bir yerde sunulan bireysel kamu telefon şebekesinde çağrı sonlandırma*” olarak tanımlanmıştır.

Yasa'nın Birinci Kısım, Genel Kurallar başlığı altında ve yine Yasa çerçevesinde yayımlanmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü'nün 2'nci Maddesi'ne göre, ‘ilgili piyasa’ terimi “herhangi bir türden elektronik haberleşme hizmetlerine ait veya bunların yerini tutabilecek başka elektronik haberleşme hizmetlerine ait bir piyasa” olarak tanımlanmaktadır. Buna ek olarak, aynı tüzüğün 10'uncu Maddesinde ise Kurumun, ilgili pazarların tanımını “*haberleşme sağlayıcılar tarafından sunulan hizmetler kapsamında; (ikame edilebilirlik ve kullanıcı davranışları doğrultusunda) sunulan ürün ve hizmet grupları, hizmet sunulan müşteri grupları, ürün ve hizmetlerin sunulduğu coğrafi alan ile etkilenen alanı dikkate alarak belirleyeceğini*” belirtmektedir. Dolayısıyla, ilgili pazar kapsamında ele

---

¹¹ Calling Party Pays

¹² Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services 2007/879/EC

alınacak ürün/hizmetlerin hem coğrafi boyut hem de ikame edilebilirlik temelinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, pazarın ikame ürünleri içerecek şekilde genişletilmesinin gerekip gerekmediğini belirlemek için öncelikle pazarda herhangi bir doğrudan kısıtlamanın olup olmadığını analiz etmek gerekir. Bu türden bir analiz şunları içerir:

- ▶ Tanımlanan çağrı sonlandırma pazarı tüm sabit ağlarda geçerli midir?
- ▶ İnternet üzerinden çağrı sonlandırma (Voice over IP-VoIP) pazar kapsamında değerlendirilmekte midir?
- ▶ Sabit ve mobil şebekede çağrı sonlandırma aynı pazar içinde mi değerlendirilmelidir?
- ▶ Coğrafi Pazar Tanımı

Soru 1: Sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin yapılmış olan tanıma ve hizmetin temel özelliklerine ilişkin değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 1'e ilişkin görüşler

İlgili soruya Rekabet Kurulu tarafından gönderilen görüşlerde, Kurumumuz değerlendirmelerine katıldıkları belirtilmiştir.

Tanımlanan çağrı sonlandırma pazarı tüm sabit ağlarda geçerli midir?

Talep Yönlü İkame

Tüm sabit haberleşme sağlayıcılar, şebekelerine yapılan aramaların sonlandırılmasından sorumludur ve çağrının sonlandığı haberleşme sağlayıcısının şebekesi dışındaki bir şebekede sonlanması teknik olarak mümkün değildir. Bu nedenle, tüm haberleşme sağlayıcılarının sesli aramaları kendi ağlarında sonlandırma konusunda tekel bir durumu vardır. Sonlandırma bedelinin tamamı, aranan taraf şebekesi tarafından belirlenir ve arayan taraf şebekesi tarafından ödenmesi gerekir.

Aranan tarafça tahsil edilen sonlandırma oranında artış olması durumunda, toptan satış düzeyinde talep yönlü ikame bulunmamaktadır. Bu durumda, belirli bir kullanıcıya veya kullanıcının terminaline yapılan bir arama, başka bir terminale yapılan aramanın yerine geçemez.

Arz Yönlü İkame

Tüm sabit haberleşme sağlayıcıları kendi şebekelerine yapılan aramaları sonlandırmaktan sorumlu oldukları ve söz konusu tarafın abone olduğu haberleşme sağlayıcısının dışındaki bir şebekede çağrı

sonlandırmasının teknik açıdan mümkün olmadığı göz önüne alındığında, alternatif bir tedarikçiyle ikame söz konusu değildir.

Sonuç

Bir sabit şebekede çağrı sonlandırmanın talep veya arz yönlü ikamesi yoktur. İlgili pazar, her sabit şebekede çağrı sonlandırma haberleşme sağlayıcısının ağında sonlandırılmış aramalarla sınırlıdır.

Soru 2: Tanımlanan çağrı sonlandırma pazarının tüm sabit ağlarda geçerli olmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 2'ye ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu'ndan alınan görüşte, ilgili ürün pazarının tanımlanması, her dosya konusuna ve kapsamına göre belirlendiğinden, 36/2009 Rekabet Yasası tahtında genel bir ilgili ürün pazarı tanımı yapılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

İnternet üzerinden çağrı sonlandırma (Voice over IP-VoIP) pazar kapsamında değerlendirilmekte midir?

Talep Yönlü İkame

Bir sesli aramanın kaynağından bağımsız olarak, sonlandırılmasında talep tarafı yoktur. Sabit şebeke haberleşme sağlayıcısı, kendi numara aralığına yapılan aramaların sonlandırılması ve bu numaraların kullanıcıları hususunda daima tekele sahiptir. Bu sebeple, VoIP çağrısının sabit haberleşme sağlayıcısı tarafından kontrol edilen bir numarada sonlandırılması durumunda, bu çağrı, kaynağı ne olursa olsun, aynı pazar kapsamında değerlendirilir.

Arz Yönlü İkame

Sabit bir şebekede toptan arama sonlandırması için VoIP servisleri ile arz yönlü ikame söz konusu değildir.

Sonuç

İnternet üzerinden ses (Voice over IP-VoIP) çağrı sonlandırma, sabit çağrı sonlandırma pazarı kapsamında değerlendirilmektedir.

Soru 3: VoIP hizmetlerinin sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında değerlendirilmesi gerektiği görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 3'e ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu'ndan alınan görüşte, ilgili ürün pazarının tanımlanması, her dosya konusuna ve kapsamına göre belirlendiğinden, 36/2009 Rekabet Yasası tahtında genel bir ilgili ürün pazarı tanımı yapılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Sabit ve mobil şebekede çağrı sonlandırma aynı pazar içinde mi değerlendirilmelidir?

Talep Yönlü İkame

Sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmetinden faydalanan alıcılar, çağrılarını yalnızca sabit şebekede sonlandırabileceklerinden, mobil şebekede çağrı sonlandırma sabit şebekede çağrı sonlandırmaya ikame teşkil etmemektedir.

Arz Yönlü İkame

Sabit şebekede çağrı sonlandırma için arz yönlü ikame yoktur.

Sonuç

Sabit şebekede çağrı sonlandırma ve mobil şebekede çağrı sonlandırma hizmetleri ayrı pazarlarda dikkate alınmalıdır.

Soru 4: Sabit ve mobil şebekede çağrı sonlandırma hizmetlerinin ayrı pazarlarda olması gerektiği görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 4'e ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu'ndan alınan görüşte, ilgili ürün pazarının tanımlanması, her dosya konusuna ve kapsamına göre belirlendiğinden, 36/2009 Rekabet Yasası tahtında genel bir ilgili ürün pazarı tanımı yapılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Coğrafi Pazar Tanımı

İlgili 'coğrafi pazar' tanımı, pazarda sunulan ürün ve hizmetlerin arz ve taleplerinin gerçekleştiği, rekabet şartlarının yeterince homojen olduğu ve bitişik coğrafi bölgelerdeki şartların yeterli derecede farklı olması nedeni ile ayırt edilebilir nitelikte olduğu coğrafi alanı anlatmaktadır. Toptan sabit ses hizmetlerine talebin KKTC'nin farklı bölgelerinde önemli farklar gösterdiği gözlemlenmemektedir. Coğrafi pazarın sınırları, sabit telefon hizmetleri verilen KKTC pazarının bütünü ifade etmektedir. Bu bölge haricinde yer alan ve ayırt edilebilen farklılıklara sahip bitişik bölgeler ve özel bölgeler (askeri bölgeler) araştırma konusu içerisine dâhil edilmemektedir. Hukuki veya çevresel faktörler Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde hizmet sunumunu etkilememekte olup, hizmet sunulması gereken bölge, tüm ulusal sınırları kapsamaktadır. Ayrıca; hizmet fiyatları ülke içerisinde değişik alt coğrafi bölgelerde farklılıklar göstermemektedir. Raporun başında belirtilen ülke ve pazar özellikleri de göz önünde

bulundurulduğunda ve ilgili paydaşlarla olan görüşmeler dikkate alındığında, KKTC toptan pazarının bütünsel ele alınmasının daha doğru olacağına karar verilmiştir.

Soru 5: Sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeleriyle yazınız.

Soru 5'e ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu, sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılmaktadır.

4. Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarında Düzenleme Gereksinimi

Pazar tanımlamaları tek başına pazar analizini tamamlamak için yeterli değildir. Pazarda etkin rekabetin olup olmadığını da incelemek gerekir. Bunun içinse ilgili pazarda düzenleme gereksinimi olup olmadığı değerlendirilir.

Avrupa Komisyonu'nun 2007 yılında yayınladığı Tavsiye Kararı'na (2007/879/EC) göre aşağıda sıralanan üç kriterin hepsini birlikte sağlayan pazarlara öncül (ex-ante) düzenlemeler getirilmelidir. Bu kriterlerden herhangi birinin sağlanmaması durumunda pazar öncül düzenlemeye tabi değildir.

Üçlü kriter testi aşağıdaki unsurları içerir:

- ▶ Pazar giriş önünde yüksek ve geçici olmayan engel veya engellerin olması,
- ▶ Pazar yapısının belirli bir dönem içinde kendiliğinden rekabetçi yapıya kavuşacağını beklenmemesi ve
- ▶ Rekabet hukuku kurallarının tek başına uygulanmasının pazar aksaklıklarını gidermede yetersiz olması.

Aynı kriterler, ilgili Yasa altında yayımlanmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 9'uncu Maddesinde de yukarıda belirtildiği şekilde yer almaktadır. Bundan yola çıkarak, işbu pazar analizi için ilgili test gerçekleştirilmiş ve sonuçları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Giriş engelleri	Pazar yapısı trendi	Rekabet yasasının yeterliliği
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Her sabit haberleşme sağlayıcısı, abonelerine erişimi kendi sabit şebekesinde kontrol eder. ▶ Hiçbir haberleşme sağlayıcısı kendi şebekesinden başka bir şebekedeki çağrılar için çağrı sonlandırma sağlayamaz. ▶ Sabit şebeke çağrı sonlandırma pazarına girişte yüksek ve geçici 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Arayan taraf öder prensibi uyarınca, sonlandırma yapan haberleşme sağlayıcılara sonlandırma ücretlerini düşürmek için rekabetçi bir baskı uygulanamaz. ▶ Sabit şebeke haberleşme sağlayıcısı, kendi şebekesinde toptan çağrı sonlandırma pazarında, %100 pazar payına sahiptir. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bu pazardaki rekabet eksikliği, yalnızca düzenlenmiş ücretlerle giderilebilecek sistemik ve yapısal bir sorundur. ▶ Yalnızca var olan rekabet yasasının uygulanması, bu pazardaki orantısız gücü kontrol etmek için yetersiz kalacaktır.

olmayan engeller bulunmaktadır.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Haberleşme sağlayıcısının gücünün kısıtlanabileceği bir durum yoktur. ▶ Bu pazarda etkin rekabet yönünde bir eğilim yoktur.	
---------------------------------	---	--

Soru 6: Üçlü kriter testi sonucunda sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında belirlenen değerlendirmelere katılıyor musunuz?

Soru 6'ya ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu, üçlü kriter testi sonucunda sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında belirlenen değerlendirmelere katılmaktadır.

5. Rekabet Değerlendirmesi

KKTC'deki sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında, analiz edilmesi gereken bir sonraki husus bu pazarda faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcısının Etkin Piyasa Gücü'ne sahip olup olmadığının değerlendirmesini yapmaktır.

Yasa'nın birinci kısım genel kurallar başlığı altında 'Etkin Piyasa Gücü', *"bir elektronik haberleşme şebekesinin bir haberleşme operatörünün bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte, ilgili elektronik haberleşme piyasasında rakipleri, müşterileri ve nihai olarak, tüketicilerden belirgin ölçüde bağımsız hareket edebilmesine imkân veren ekonomik güç"* olarak tanımlanmaktadır. Kurum, ilgili pazarda faaliyet gösteren EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılarını tespit etmek amacı ile "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün ilgili bölümlerini takip etmektedir.

Pazarda EPG'ye sahip bir haberleşme sağlayıcısının olup olmadığı değerlendirilirken temel alınan husus, ilgili haberleşme sağlayıcısının tek başına ya da başka bir haberleşme sağlayıcısıyla birlikte pazardaki ekonomik parametreleri belirleyebilme gücüdür. Bu hususta, pazar yoğunluğu endeksi olan Herfindahl-Hirschman (HHI) endeksine bakmak faydalı olacaktır. Bir haberleşme sağlayıcısının pazardaki payının karesi bize o haberleşme sağlayıcısının HHI değerini verecektir. Pazarda HHI değeri 2000'den fazla olan haberleşme sağlayıcıların bulunması rekabeti negatif yönde etkileyeceğinden, bu haberleşme sağlayıcılarına yasal düzenlemeler getirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcısının tespitinde öncelikli olarak pazar payı dikkate alınmakta ve istisnai durumlar hariç genellikle yüksek orandaki (%50'nin üzerindeki) pazar payına sahip bir haberleşme sağlayıcısının bulunması durumunda söz konusu haberleşme sağlayıcısı EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcısı olarak belirlenmektedir.

5.1. Rekabet Değerlendirme Yaklaşımı

Rekabet değerlendirmesinin amacı pazarda faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcısının EPG'ye sahip olup olmadığının değerlendirmesini yapmaktır. EPG "rakiplerinden, müşterilerinden ve nihayetinde tüketicilerden bağımsız davranabilme gücü" olarak tanımlanabilir. Rekabet değerlendirme yaklaşımı, ilgili her pazardaki rekabet seviyesinin analizini gerektirir ve şu unsurları içerir:

- ▶ Mevcut Rekabet Yapısı;
- ▶ Potansiyel Rekabet Yapısı;
- ▶ Dengeleyici Alım Gücü

5.2. Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarında Rekabet

5.2.1 Mevcut Rekabet Yapısı

Çağrı sonlandırma hizmeti sunan tüm haberleşme sağlayıcılar, kendi şebekelerinde aramaların sonlandırılmasında %100 pazar payına sahiptir. Bu sebeple, sabit şebekede çağrı sonlandırma haberleşme sağlayıcıları etkin piyasa gücüne sahiptir.

5.2.2 Potansiyel Rekabet Yapısı

Yeni haberleşme sağlayıcılarının ilgili pazara girebilme potansiyelleri potansiyel rekabet olarak adlandırılır. Etkin rekabetin olduğu koşullarda, haberleşme sağlayıcılar fiyatlarını, pazardaki diğer oyuncuları da temel olarak belirlemektedirler. Daha önceki bölümlerde değinildiği gibi sabit telefon şebekelerinde bulunan aboneler yönünde çağrı sonlandırma hizmetine toptan seviyede uygulanabilir olarak değerlendirilebilecek arz veya talep yönlü ikame hizmet bulunmamaktadır. İlgili hizmeti, çağrının sonlanacağı şebekenin haberleşme sağlayıcısı dışında verebilecek başka bir haberleşme sağlayıcısı bulunmamaktadır.

Buna ek olarak, pazar analizi çalışmasının yürütüldüğü dönemde, sabit şebekelerde çağrı sonlandırma pazarı dinamiklerini değiştirecek herhangi bir teknolojik değişim beklenmemektedir. Çıkarılacak anlam, sabit şebeke haberleşme sağlayıcısının, sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmeti arzı ile ilgili olarak kısa ve orta vadede potansiyel rekabeti tehdit olarak görmemesidir.

5.2.3 Dengeleyici Alım Gücü

Çağrı sonlandırma hizmetinin doğasından ötürü, çağrının kendi şebekesinde sonlandığı haberleşme sağlayıcısı tekel konumunda bulunmakta, diğer haberleşme sağlayıcılar, söz konusu hizmeti başka bir kanaldan tedarik etme şansına sahip olamamaktadır. Bahsi geçen kısıtlama, sabit şebeke yönüne çağrı yapmak isteyen toptan müşterilerin pazarlık gücünü sınırlı seviyede tutmaktadır. Buna göre, Kurumun yapmış olduğu değerlendirmelere göre, kısa veya orta dönemde, dengeleyici alım gücünün çağrı sonlandırma pazarında etkin olacağı düşünülmemektedir.

Soru 7: Sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcılarının EPG'ye sahip olup olmadığının tespitinde uygulanan rekabet değerlendirme yaklaşımına katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 7'ye ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu, Kurumumuzun mevcut rekabet yapısı, potansiyel rekabet yapısı ve dengeleyici alım gücü unsurlarını dikkate alarak yaptığı değerlendirmeyi 36/2009 Rekabet Yasası açısından uygun bulmuştur.

5.3. EPG Sonucu

Telekomünikasyon Dairesi KKTC'deki sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında etkin piyasa gücüne sahiptir.

Soru 8: Sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmeti sunan haberleşme sağlayıcısının, sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirilmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 8'e ilişkin görüşler

Rekabet Kurulu, KKTC'de sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında faaliyet gösteren teşebbüsün EPG'ye sahip olduğu değerlendirilmesine katılmaktadır ve Rekabet Kurulu'na ulaştırılan "Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarı Piyasa Analizi" kapsamında verilen bilgiler ışığında her şebekenin, kendi şebekesine gelen çağrıları sonlandırma konusunda tek yetkili olduğu ve var olan teknolojinin bunun dışında başka bir alternatifine imkân vermediğinin anlaşılmakta olduğunu belirtmiştir.

6. Önerilen Yasal Değişiklikler

Bu pazar analizi sonucunda etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcılarının saptanması pazarda rekabetin yeterli seviyede olmadığını göstermektedir. Bu hususta pazarda rekabeti teşvik etmek amacıyla Kurum'un çeşitli önemler alması gerekmektedir. Bir haberleşme sağlayıcısının EPG ile tanımlanması, kullanıcıların zararına istisnai ve dışlayıcı davranışlarda bulunma kabiliyetine sahip olduğu anlamına gelir. Bu durumda EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılarında karşılaşılabilecek temel problemler şunlar olabilir:

- ▶ EPG'ye sahip bir haberleşme sağlayıcısı, etkin rekabet baskısı eksikliği nedeniyle, hizmet kalitesini artırma ihtiyacı duymayabilir ve aşırı fiyatlandırma yapabilir. Bu durum, yeni teknolojilerin geliştirilmesini sınırlayabilir veya yatırımı geciktirebilir.
- ▶ Pazar gücünü yatay veya dikey olarak bağlantılı pazarlara getirebilir ve bu durum, haberleşme sağlayıcısının ilgili pazardaki konumunu güçlendirmesini sağlar.
- ▶ Pazara girişi caydırırken ağ ve teknoloji yatırımlarının gecikmesine sebep olur.

Özetle bir EPG haberleşme sağlayıcısı ile ilgili düzenlemelerin yokluğunda, pazardaki rekabeti çarpıtacak ve hatta kaldıracak çeşitli uygulamalarda bulunabilir.

Bu bölüm, bir önceki pazar analizini takiben yürürlüğe giren mevcut yasal değişikliklerin açıklamalarını ve toptan sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarına ilişkin önerilen yasal değişiklikleri açıklamaktadır.

6.1. Mevcut Yapının Gözden Geçirilmesi

Bir önceki pazar analizinde etkin piyasa gücüne sahip haberleşme sağlayıcılarının saptanması ve bunun neticesinde ilgili pazarda etkin rekabetin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bunu takiben, EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılarına bazı yükümlülükler getirilmiştir.

Erişim ve/veya Ara bağlantı Sağlama Yükümlülüğü

Yasa, ara bağlantıyı, “bir haberleşme sağlayıcının kullanıcılarının aynı veya bir başka haberleşme sağlayıcının kullanıcılarıyla haberleşmesini veya bir başka haberleşme sağlayıcının sağladığı hizmetlere erişmesini temin etmek için aynı veya farklı haberleşme sağlayıcılar tarafından kullanılan elektronik haberleşme şebekelerinin fiziksel ve mantıksal olarak birbirine bağlanmasını anlatır” şeklinde tanımlamaktadır. Aynı Yasada, ‘erişim’ tanımı ise “elektronik haberleşme şebekesi, destekleyici altyapı ve/veya bağlantılı hizmetlerin başka haberleşme sağlayıcıların kullanımına sunulmasını anlatır” şeklinde tanımlamaktadır. İlgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü'nün 12'nci Maddesinin 5'inci Fıkrasına göre “Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; bu tüzüğün 6. Maddesi ile belirlenen erişim kapsamındaki bileşenlere 7'inci madde ile belirlenen koşullar doğrultusunda erişim yükümlülüğü getirebilir” ifadesine yer verilmektedir. Dolayısıyla ara bağlantı sağlama yükümlülüğü

kapsamında, sabit elektronik haberleşme pazarında hizmet sunan haberleşme sağlayıcılarının, sunmakta oldukları hizmetleri ya da şebeke bileşenlerini düzenlenmiş fiyatlar ve şartlar üzerinden perakende pazarlarda rakipleri olan ya da söz konusu hizmeti talep eden diğer haberleşme sağlayıcılarına sunmaları gerekmektedir.

Ara bağlantı yükümlülüğü getirilmesinin arka planında, elektronik haberleşme sektöründe yüksek giriş engellerinin varlığı ve bu engellerin alternatif işletmecileri pazara girmekten vazgeçirme olasılığı yatmaktadır. Teknik olarak çağrı sonlandırma hizmetlerinin arz ve talep ikamesinin bulunmadığı ve buna bağlı olarak da sabit şebeke işletmecilerinin kendi şebekelerinde sonlandıracakları çağrılar üzerinde tekel gücüne eşdeğer bir pazar gücüne sahip oldukları dikkate alındığında, çağrı sonlandırma hizmetlerinin talep eden işletmecilere sunulması zorunlu unsur kapsamında değerlendirilebilecektir. Söz konusu hizmetin zorunlu unsur niteliğini haiz olmasından ötürü bu hizmetlerin elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren ve kendi şebekesi olan işletmeciler tarafından sunulması gereklilik arz etmektedir.

Bu çerçevede, bir önceki pazar analizi sonucunda, sabit elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren sabit şebeke haberleşme sağlayıcılarına erişim ve ara bağlantı sağlama yükümlülüğünün getirilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Ayrımcılık Yapmama Yükümlülüğü

Yasa'nın 36'ncı Maddesi altında yer alan 'İlave Yükümlülükler' cetvelinin, Kısım B 'ayrımcılık yapmama yükümlülükleri' içerisinde "*Kurum, ara bağlantı ve/veya erişimle ilgili olarak, ayrımcılık yapmama yükümlülükleri koyabilir*" hükmü yer almaktadır. Buna ilaveten, ilgili Yasa altında yapılmış olan "*Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler*" Tüzüğü'nün 12'inci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre "*Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; başka haberleşme sağlayıcılarına hizmet vermesinin söz konusu olduğu durumlarda, kendi hizmetleri için veya bağlı kuruluşlarının veya ortaklarının hizmetleri için sağladığı şartlar ve kaliteyle eşdeğer şartlar uygulaması, hizmet sunması ve bilgi sağlaması yükümlülüklerini getirebilir*" ifadesi yer almaktadır.

Bu anlamda pazarda etkin rekabet ortamının sağlanması açısından ayrımcılık yapmama yükümlülüğü büyük önem taşımaktadır. Bu şekilde getirilen ayrımcılık yapmama yükümlülüğü ile ara bağlantı talebinde bulunan üçüncü kişilerin, yükümlü haberleşme sağlayıcısının kendi ya da birimleri veya iştirakleri ile aynı koşullarda hizmet alabilmeleri sağlanmış olmaktadır. Dolayısıyla ayrımcılık yapmama yükümlülüğü getirilmiş tüm EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcıları, diğer tüm haberleşme sağlayıcıları ile aynı koşullarda hizmet sunmak zorunda olacaktır.

Bu çerçevede, bir önceki pazar analizi sonucunda, sabit elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren sabit şebeke haberleşme sağlayıcılarına ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün getirilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Şeffaflık Yükümlülüğü

Yasa'nın 36'ncı Maddesi altında yer alan 'İlave Yükümlülükler' cetvelinin, Kısım A 'şeffaflık yükümlülükleri' içerisinde *"Kurum, haberleşme sağlayıcılarından, muhasebe bilgileri, teknik özellikler, şebeke özellikleri, sağlama ve kullanım şartları ve fiyatlar gibi, belirlenmiş bilgileri duyurmalarını talep eden, ara bağlantı ve/veya erişimle ilgili şeffaflık yükümlülükleri koyabilir"* hükmü yer almaktadır.

Buna ilaveten, ilgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'inci Maddesinin 2'inci Fıkrasına göre *"Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; muhasebe bilgileri, teknik özellikler, şebeke özellikleri, sağlama ve kullanım şartları ve fiyatlar gibi, belirlenmiş bilgileri kamuoyuna duyurmalarını talep eden, ara bağlantı ve/veya erişimle ilgili şeffaflık yükümlülükleri koyabilir"* ifadesi yer almaktadır.

Şeffaflık yükümlülüğü ile erişim ve ara bağlantıya ilişkin verilerin şeffaf hale gelmesinin sağlanması dolayısıyla şeffaflık yükümlülüğü ve ara bağlantı sağlama arasında doğal bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Bu doğal ilişkiye benzer nitelikte bir başka ilişki de şeffaflık yükümlülüğü ile hesap ayrımı, referans erişim teklifi hazırlama ve ayırım gözetleme yükümlülükleri arasında bulunmaktadır. Şeffaflık yükümlülüğü, rekabete aykırı ayırıcı uygulamaların teşhis edilmesi noktasında ayırım gözetleme yükümlülüğünün de doğal olarak tamamlayıcısıdır. Şeffaflık yükümlülüğünün getirilmesi ile birlikte pazara yeni girecek haberleşme sağlayıcıların doğru öngörüler içinde bulunmalarının yanında haberleşme sağlayıcılar arasında ortaya çıkabilecek olası anlaşmazlıkların önüne geçilmesi de temin edilmiş olacaktır.

Bu çerçevede, bir önceki pazar analizi sonucunda, sabit elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren sabit şebeke haberleşme sağlayıcılarına şeffaflık yükümlülüğünün getirilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Referans Ara bağlantı Teklifleri Hazırlama ve Yayımlama Yükümlülüğü

İlgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'inci Maddesinin 2'inci Fıkrasının (a) bendine göre *"Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına, verdiği bükümlü metalik çift yerel ağa ayrık erişim hizmetleri için en az Birinci Cetvel 'de yer alan hususları içeren, diğer ara bağlantı veya erişim hizmetlerine yönelik olarak ise en az İkinci Cetvel 'de yer alan hususları içeren ve verdiği hizmetlerin piyasa ihtiyaçlarına yönelik bileşenlerine ayrılmış bir referans teklifi yayımlaması yükümlülüğü getirebilir"* ifadesi yer almaktadır.

Buna ilaveten, söz konusu yükümlülüğün 2002/19/EC sayılı Erişim Direktifinde¹³ EPG'ye sahip haberleşme sağlayıcılarına getirilecek yükümlülükler arasında müstakil olarak belirtilmediği, ancak şeffaflık yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Sektörde rekabetin sağlanması açısından en önemli hizmetlerden birinin ara bağlantı olduğu düşünüldüğünde, tam rekabet ortamının sağlanmasını teminen, sektöre yeni girecek haberleşme sağlayıcısına ya da ilgili hizmeti talep edenler bakımından ara bağlantı koşullarının açık ve net bir şekilde belirlenmesi büyük önem arz etmektedir. Referans ara bağlantı teklifinin yayımlanması ile pazara yeni giren haberleşme sağlayıcılarına ara bağlantı yükümlüsü haberleşme sağlayıcısı ile yapacakları ara bağlantı anlaşmaları kapsamındaki belirsizlikler asgariye indirilmiş ve ileriye yönelik plan yapabilmeleri sağlanmış olmaktadır.

Bu çerçevede, bir önceki pazar analizi sonucunda, sabit elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren sabit şebeke haberleşme sağlayıcılarına referans ara bağlantı teklifleri hazırlama ve yayımlama yükümlülüğünün getirilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Fiyat Kontrolü ve Maliyet Muhasebesi Yükümlülüğü

İlgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü’nün 12’nci Maddesinin 6’ncı Fıkrasına göre ‘Fiyat kontrolü ve maliyet muhasebesi’ altında “*Kurum ilgili bir piyasada etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği herhangi bir haberleşme sağlayıcısına; erişim ve ara bağlantı hizmetlerine ilişkin olarak, kullanıcılar aleyhine aşırı ölçüde yüksek fiyatlar uygulanmasının veya fiyat sıkıştırması yapılabilmesinin mümkün olduğu hallerde; maliyet muhasebesi, erişim ve ara bağlantı hizmetlerinin fiyatlarının maliyete yönelik olması ve fiyat kontrolü yükümlülükleri getirebilir*” ifadesi yer almaktadır. Ara bağlantı ücretlerinin düzenlenmesi, gerek pazara yeni giren haberleşme sağlayıcılarının rekabet edebilecek seviyeye gelmeleri, tüketicilere farklı ve kaliteli hizmet sunabilmeleri gerekse de ara bağlantı ücretlerinde yaşanacak düşüşün perakende tarifelere de yansıtacağı varsayımıyla tüketicinin daha ucuza hizmet alabilmesinin sağlanması ve böylece tüketici refahının artırılması açısından önem arz etmektedir. Yasa’ya Ekli Beşinci Cetvel Kısım (D) 2’nci Maddede “*Kurum, zorunlu tutulan herhangi bir maliyet telafi mekanizması veya fiyatlandırma yönteminin verimliliğe ve sürdürülebilir rekabete hizmet etmesini ve tüketici faydalarını en yüksek seviyeye çıkarmasını sağlar. Bu hususta, Kurum, benzer rekabetçi piyasalarda mevcut olan fiyatları da göz önüne alabilir*” şeklinde ifade kullanılmaktadır. Buna istinaden, çağrı sonlandırma hizmetinin ücretlerine ilişkin net maliyetlerin Kurum bünyesinde bulunmaması ve ilgili pazardaki kısa dönemde yapılması gereken düzenleme gereksinimi dikkate alınarak, Kurum, bir önceki pazar analizi sürecinde fiyat kontrolü yükümlülüğü kapsamında çağrı sonlandırma ücretlerini diğer ülkelerdeki uygulamaları uygun ölçüde dikkate alarak belirlemiştir ve EPG olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcılar belirlenen fiyatı uygulamışlardır.

---

¹³ Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities (Access Directive)

Yukarıdaki yükümlülüğe ek olarak, EPG'ye sahip olduğu tespit edilen haberleşme sağlayıcılar, sundukları değişik hizmetlere ait olan net maliyetleri Kurum'a sunmakla yükümlü kılınmışlardır. Hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülükleri, özellikle tarife kontrolü yükümlülüğü ile ayırım gözetmeme yükümlülüğünün işler hale getirilmesi kapsamında önem arz etmektedir. Hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülükleri kapsamında EPG'ye sahip işletmeciler tarafından sunulan hizmetlerin maliyetlerinin belirlenmesinin yanı sıra ayrımcılığa yol açılıp açılmadığının denetlenmesi ve söz konusu hizmetlerin diğer hizmetlerle olan ilişkisinin tespiti ve değerlendirilmesi sağlanmaktadır. Bu bağlamda, uygulanacak olan yöntem ve muhasebe sisteminin Kurum tarafından belirlenmesi asıldır.

Bu yükümlülük altında, haberleşme sağlayıcılar tarafından kullanılacak olan maliyet muhasebesi yöntemi, ilgili Yasa altında yapılan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci Maddesinin 6'ncı Fıkrasının (A) bendine göre 'Uzun Dönem Artan Maliyetler' hesaplama yöntemi olarak belirlenmiştir.

Ortak Yerleşim Yükümlülüğü

İlgili Yasa altında yapılmış olan "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü'nün 12'nci Maddesinin 5'inci Fıkrasına göre "Kurum ayrıca etkin piyasa gücüne sahip olduğunu tespit ettiği haberleşme sağlayıcısının elektronik haberleşme sistem ve şebekelerinin bulunduğu arazi ve tesislerinde; diğer haberleşme sağlayıcıların donanımları ve ekipmanları için başta fiziksel ortak yerleşim olmak üzere her türlü ortak yerleşim sağlama yükümlülüğü getirebilir" ifadesine yer verilmektedir.

Elektronik haberleşme şebekelerinin yaygın altyapı kurulumunu gerekli kıldığı ve bu yönde yapılacak yatırımların ekonomik açıdan maliyetli, güç ve zaman alıcı olduğu göz önüne alındığında; mevcut altyapıların ya da tesislerin haberleşme sağlayıcılar tarafınca paylaşılmasının sağlanması ile elektronik haberleşme hizmetlerinin sunumunda kaynak israfının önlenmesinin ve altyapı kullanımında etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasının yanı sıra yatırım ve hizmet maliyetlerinin asgari düzeye indirilmesi teşvik edilerek sürdürülebilir rekabet ortamının oluşturulması, çevrenin korunması ve kamu sağlığı ile güvenliğinin sağlanması söz konusu olabilecektir.

Bu çerçevede, bir önceki pazar analizi sonucunda, sabit elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren sabit şebeke haberleşme sağlayıcılarına ortak yerleşim yükümlülüğünün getirilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

6.2. Öneriler

Kurum, güncellenen pazar analizi sonucunda "Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler" Tüzüğü çerçevesinde bir önceki bölümde tanımlanmış olan tüm yükümlülüklerin sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarındaki tüm haberleşme sağlayıcılara uygulanmasının devam etmesi gerektiğine karar vermiştir.

Buna ek olarak, Kurum, ilgili Yasa altında yapılmış olan “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü’nün 12’nci Maddesinin 6’ncı Fıkrasında belirtilmiş ‘Fiyat kontrolü ve maliyet muhasebesi’ yükümlülüğü kapsamında, sabit şebekede çağrı sonlandırma ücretlerinin aynı tüzüğün 12’nci Maddesinin 6’ncü Fıkrasının (Ç) bendine “Kurum, Uzun Dönem Artan Maliyetler hesabı doğrultusunda fiyatları tespit edebilmesi için haberleşme sağlayıcılardan gerekli tüm bilgi ve belgeleri talep edebilir. Haberleşme sağlayıcılar Kurum tarafından talep edilen bilgi ve belgeleri kendilerine bildirim yapılmasından itibaren 15 (On beş) iş günü içerisinde Kuruma göndermek zorundadırlar. Kurum, haberleşme sağlayıcılardan gelen bilgilerin Uzun Dönem Artan Maliyetler hesabı doğrultusunda fiyatları tespit edebilmesi için yeterli olmadığına kanaat getirmesi halinde; Avrupa Birliği üyesi ülkelerin uygulamalarını, uygun olduğu ölçüde dikkate alarak fiyatları belirleyebilir ve/veya fiyatlara üst sınır koyabilir. Taraflar arasında anlaşma bulunamaması halinde Kurumun belirlediği fiyatlara uyulması zorunludur.” göre güncellenmesi gerektiğine karar vermiştir.

Soru 9: Sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirtilen yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçelendirerek açıklayınız.

Soru 9’a ilişkin görüşler

İlgili soruya Rekabet Kurulu tarafından gönderilen görüşlerde, “Sabit Şebekede Çağrı Sonlandırma Pazarı Piyasa Analizi” kapsamında öngörülen yasal değişikliklerin, sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanmasına katkısı olacağı belirtilmiştir.

7. Sonuç

Sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarına ilişkin olarak yapılan analiz ve değerlendirmeler neticesinde, Yasa, “Erişim, Ara Bağlantı, Piyasa Analizi ve Tarifeler” Tüzüğü ve diğer ilgili elektronik haberleşme mevzuatı çerçevesinde;

Sabit şebeke haberleşme sağlayıcısı olan KKTC Telekomünikasyon Dairesi ile kendi abonelerine gelen çağrılara ilişkin sonlandırma hizmetini sunabilecek potansiyel diğer sabit haberleşme sağlayıcılarına sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda bir önceki pazar analizinde getirilmiş aşağıdaki yükümlülüklerin halen geçerli olması gerektiğine karar verilmiştir.

1. Ara bağlantı sağlama yükümlülüğü,
2. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğü,
3. Şeffaflık yükümlülüğü,
4. Referans ara bağlantı teklifleri hazırlama ve yayımlama yükümlülüğü,
5. Fiyat kontrolü ve maliyet muhasebesi yükümlülüğü,
6. Ortak yerleşim sağlama yükümlülüğü

İşbu pazar analizi sonucunda, getirilen yükümlülüklerden ‘Fiyat kontrolü ve maliyet muhasebesi yükümlülüğü’ kapsamında sabit şebekede çağrı sonlandırma ücretlerinin, pazarda rekabeti sağlamak amacıyla yenilenmesine karar verilmiştir.

EK 1: Kamuoyu Görüşü Soruları

Soru 1: Sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin yapılmış olan tanıma ve hizmetin temel özelliklerine ilişkin değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 2: Tanımlanan çağrı sonlandırma pazarının tüm sabit ağlarda geçerli olmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 3: VoIP hizmetlerinin sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında değerlendirilmesi gerektiği görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 4: Sabit ve mobil şebekede çağrı sonlandırma hizmetlerinin ayrı pazarlarda olması gerektiği görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 5: Sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeleriyle yazınız.

Soru 6: Üçlü kriter testi sonucunda sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında belirlenen değerlendirmelere katılıyor musunuz?

Soru 7: Sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında faaliyet gösteren haberleşme sağlayıcılarının EPG'ye sahip olup olmadığının tespitinde uygulanan rekabet değerlendirme yaklaşımına katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 8: Sabit şebekede çağrı sonlandırma hizmeti sunan haberleşme sağlayıcısının, sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 9: Sabit şebekede çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirtilen yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçelendirerek açıklayınız.